

Binnen de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over de brief betreffende LNV-Actieprogramma Digitalisering (Kamerstuk 26 643, nr. 1086) en de brief over de Planning en Voortgang Algoritme-register LNV (Kamerstuk 26 643, nr. 1115).

De fungerend voorzitter van de commissie,
Graus

De griffier van de commissie,
Jansma

Inhoudsopgave

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

- Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie

II Antwoord / Reactie van de Minister

III Volledige agenda

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de brief over het LNV-Actieprogramma Digitalisering.

Digitalisering is niet meer weg te denken uit onze maatschappij en nu al verweven in vele sectoren.

De leden van de PVV-fractie delen de mening dat er nu systemen niet compatible zijn met elkaar, waardoor de efficiëntie niet optimaal is. Het verbinden en vernieuwen van systemen zal ook een efficiëntieslag in de doorlooptijd van dataverwerking moeten geven, dit is zeker een aandachtspunt wat hierin moet worden meegenomen. Daarnaast is het in de optiek van deze leden wenselijk dat er bijvoorbeeld op het gebied van tellingen van flora en fauna een verbetering gemaakt wordt waarbij ook tellingen van bijvoorbeeld de Wildbeheereenheden (WBE's) ook worden verwerkt in de database. Er zijn ongetwijfeld meerdere organisaties en eenheden die jaarlijks tellingen organiseren die nu nog niet als data worden verwerkt. Tellingen over de breedte in een sector geven een beter beeld en zal ook het nu vaak heersende beeld dat er een eenzijdige en soms onjuiste telling in de data wordt opgenomen veranderen.

De leden van de PVV-fractie zien graag een reactie op de wens om een bredere dataverzameling op te nemen dan nu het geval is. Zie hierbij de verwijzing dat data van de WBE's nu niet worden meegenomen. Tevens zou hier wat deze leden betreft een monitoringsplatform aan moeten zijn gekoppeld dat op de verschillende domeinen de data inzichtelijk maakt en ook toegankelijk is voor de Kamer. Hierbij is het goed om jaarlijks de monitoring op de agenda te zetten in de Kamer.

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het LNV-Actieprogramma Digitalisering. Deze leden vinden de aandacht voor digitalisering op het niveau van het departement waardevol, omdat daarmee de razendsnelle ontwikkeling van technologie enigszins kan worden bijgehouden, de risico's worden beperkt en de kansen worden benut. Deze leden merken op dat digitalisering in dienst moet staan van de samenleving, geen doel op zichzelf is en blijvend de aandacht verdient. Deze leden hebben verscheidene opmerkingen en vragen over het Actieprogramma.

De leden van GroenLinks-PvdA-fractie hebben een paar algemene vragen. Zo heeft het twee jaar langer geduurd om dit stuk te ontvangen dan gepland. Wat zijn de gevolgen daarvan? Welke projecten zijn vertraagd? Op welke manier is de sector betrokken bij het maken van dit Actieprogramma en hoe zijn betrokken op de hoogte gehouden? Hoe hangt het Actieprogramma Digitalisering samen met andere kabinetsstukken op het

gebied van digitalisering? Hoe vaak wordt de Kamer geïnformeerd over de uitgaven en ontwikkelingen van dit programma? Is dit programma afgestemd met de Staatssecretaris voor Digitale Zaken en de Autoriteit Persoonsgegevens (AP)? Zo ja, op welke manier en wat was hun reactie? Hoe zien de bewindspersonen hun eigen rol voor zich bij de digitalisering van de landbouw, en welke verantwoordelijkheid heeft de Staatssecretaris voor Digitale Zaken? Wanneer is het Actieprogramma Digitalisering volgens de bewindspersonen een succes?

De leden van GroenLinks-PvdA-fractie zullen hun opmerkingen en vragen per hoofddoel bespreken, te beginnen met hoofddoel A. Deze leden vinden het belangrijk om datametingen in het LNV-domein goed op elkaar af te stemmen, zodat de kwaliteit van datasets toeneemt. Het is echter van groot belang dat dataminimalisatie wordt gehanteerd om onnodige dataverzameling tegen te gaan. Hoe wordt de balans bewaakt tussen enerzijds het vergaren van genoeg gegevens om datasets betrouwbaar te maken en anderzijds het verzamelen van zo min mogelijk gegevens om dit doel te bereiken? Wordt het verzamelen van data die niet nodig blijkt ook stopgezet? Op welke vlakken wordt nu meer data verzameld dan nodig is en wat gebeurt daarmee? Welke risico's zijn er bij het samenbrengen van zulke grote hoeveelheden gegevens in (meta)datasets die dan weer breed worden ingezet in de landbouwtransitie? Hoe blijven de gegevens van boerenbedrijven veilig? Deze leden lezen dat «samenwerking op het gebied van data, regelmatig privacy en veiligheidsvraagstukken zich mee [brengt], waar aan de voorkant over nagedacht moet worden.» Zij vinden dit wel een erg vrijblijvende beschrijving van dit ingewikkelde dilemma. Welke privacykaders hanteert de overheid bij het ontwikkelen van meet- en monitoringssystemen? Is er een algemene richtlijn of wordt dit per project vastgesteld? Hoe worden persoonsgegevens van individuele ondernemers en gevoelige bedrijfsgegevens afgeschermd? Over het punt van open data vragen deze leden zich af hoe de Wet implementatie open data de digitalisering in de landbouw gaat helpen. Kan dit worden toegelicht? Wat betekent het dat «Nederlandse betrokken gewenst [is] bij het opzetten van de European Green Deal Data Space en de European Agricultural Data Space»? Bij wie bestaat die wens en is Nederland inderdaad bereid hier betrokken bij te zijn? Op welke manier?

De leden van GroenLinks-PvdA-fractie hebben opmerkingen en vragen over hoofddoel B. Wat wordt precies bedoeld met het volgende: «het is daarom van belang dat er meer ingezet wordt op internationale afspraken over interoperabiliteit en dat leveranciers van software/data die internationaal opereren worden gestimuleerd om producten af te stemmen.» Dit vinden deze leden nogal vrijblijvend. Kan concreet worden gemaakt welke acties hieraan zijn verbonden? Wat bedoelen zij met «inzet op internationale afspraken» en het «stimuleren om producten af te stemmen»? Hoe gaan zij deze punten uitvoeren? Ook onderstrepen deze leden de complexiteit van data-aanlevering vanuit de boerensector. Vaak moet men informatie dubbel aanleveren, wat leidt tot onnodig ingewikkelde procedures die het vertrouwen in de overheid schaden. Hoe gaat de overheid het aanleveren van data aan de kant van de betrokken bedrijven en personen makkelijker maken? Welke doelen worden er gesteld voor toegankelijkheid? Verwacht de Minister dat daardoor ook meer mensen mee zullen doen? Hoe wordt de doorgaande uniformering van de digitale keten duidelijk gemaakt aan de sector op een begrijpelijke manier? Welke ICT-ondersteuning hebben boeren en natuurorganisaties als ze er niet uit komen? Ook lezen deze leden met interesse over de voortzetting van het AGRO-ICT-overleg. Welke toezichthouders op het gebied van cybersecurity en privacy zijn er bij dit overleg betrokken? Welke rol heeft de AP en hoe wordt de Staatssecretaris voor Digitale Zaken betrokken? Is dataminimalisatie een doel bij het «stroomlijnen van databehoeftes en dataverza-

meling»? Wordt data die overbodig blijkt vernietigd? Wat is de bewaartermijn van data die achteraf niet nodig blijkt? Sluiten de punten op het gebied van Artificial Intelligence (AI) in het Actieprogramma aan op de Kabinetsvisie Generatieve AI (Kamerstuk 2024Z00480), die recent is gepubliceerd? Hoe worden waakhonden zoals de AP betrokken bij het overleg over AI-gebruik in het agro-, natuur- en visserijdomein? Vindt de Minister het belangrijk dat de AP wordt betrokken?

De leden van GroenLinks-PvdA-fractie hebben opmerkingen en vragen over hoofddoel C. Deze leden zijn het eens dat het opbouwen van digitale kennis noodzakelijk is. Wat wordt bedoeld met de zin dat «wordt uitgezocht hoe LNV ondersteuning kan bieden aan initiatieven zoals de Fruit Tech Campus en World Horti Center»? Wanneer is duidelijk op welke manieren dit soort initiatieven worden ondersteund? Hoe wordt Nederlandse data en kennis uitgewisseld met andere landen? Welke regels hanteert Nederland bij het delen van zulke grote hoeveelheden gegevens van nationale partijen met andere overheden? Ook lezen de leden over de kennisontwikkeling bij bedrijven. Welke workshops, trainingen en datawerkplekken worden nu gebruikt of opgezet om hier werk van te maken?

De leden van GroenLinks-PvdA-fractie hebben opmerkingen en vragen over hoofddoel D. Volgens het Actieprogramma staat wet- en regelgeving digitalisering in de weg. Zijn de precieze delen van verschillende wetten waardoor digitalisering wordt belemmerd in beeld? Zo niet, wanneer zal dat wel zo zijn? Op welke termijn doet de Minister voorstellen om het beleid, waar nodig, hierop aan te passen? Kan de Minister toezeggen dat het wegnemen van belemmeringen niet ten koste zal gaan van privacy en veiligheid? Hoe wordt maatwerk geleverd bij boeren die melding doen van een casus waar zij niet uitkomen? Het valt deze leden op dat de passage in de brief «in Europees verband wil LNV verkennen of een werkgroep mogelijk is» op het gebied van internationale samenwerking erg vrijblijvend is. Wanneer is het duidelijk of dit kan? Gaat Nederland zo'n werkgroep dan ook opzetten? Verder zijn deze leden van mening dat het goed is als de Minister input levert bij de implementatiewetten die volgen uit Europese digitale wetgeving. Digitalisering raakt alle ministeries en zij moeten meedenken over het beleid. Hoe levert de Minister zijn zienswijze in dat verband en heeft dit al tot aanpassingen geleid in wetsvoorstellen die gaan over digitalisering? Deze leden zijn van mening dat «onderwerpen zoals cybersecurity, privacy en ethische aspecten van digitalisering» geen onderdeel van deze actie kunnen zijn, maar moeten zijn. Veiligheid, privacy en publieke waarden zijn een integraal onderdeel van digitalisering. Zal de Minister hier meer expliciet aandacht aan geven?

De leden van GroenLinks-PvdA-fractie hebben opmerkingen en vragen over hoofddoel E. Deze leden lezen dat er wordt gekeken of aanvullende financiering nodig is. Er ligt echter al heel veel geld op de plank voor de landbouwtransitie. Hoeveel geld gaan de acties uit het Actieprogramma in totaal kosten, heeft de Minister genoeg aan de 52,7 miljoen euro uit het Transitiefonds landelijk gebied en natuur? Vanuit welke posten zou het budget voor digitalisering kunnen worden aangevuld? Heeft deze demissionaire Minister advies voor het nieuwe kabinet op dit punt? Heeft de onzekerheid van structurele financiering gevolgen voor de uitvoering van het Actieprogramma? Deelt de Minister de mening van deze leden dat financiering zoveel mogelijk binnen het bestaande LNV-budget moet worden gevonden? Hoe wordt hierin samen opgetrokken met de relevante bewindspersonen van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), dat gaat over het verdienvermogen van Nederland?

De leden van GroenLinks-PvdA-fractie hebben opmerkingen en vragen over hoofddoel F. Deze leden zijn van mening dat digitalisering niet kan zonder het eerst eens te worden over hoe de technologie werkt en waardevol kan worden toegepast. Hoe wordt de Kamer geïnformeerd over de lessen die Nederland van andere landen leert over de digitalisering in de landbouw? Deze leden lezen dat dit programma mede tot stand is gekomen door een inventarisatie in de sector. Kan de Minister de geanonimiseerde verslagen van deze gesprekken delen? Wie maakten er deel uit van deze gesprekken? Welke partijen zijn vertegenwoordigd in de externe klankbordgroep?

De leden van GroenLinks-PvdA-fractie hebben nog enkele vragen over het algoritmeregister. Deze leden hechten veel waarde aan transparante en toegankelijke informatie over hoe de overheid met (persoons)gegevens omgaat. Hoe maakt de Minister er werk van om deze algoritmes zo begrijpelijk mogelijk in het systeem te zetten? Op welke manier is de Staatssecretaris voor Digitale Zaken betrokken bij het inventariseren van alle algoritmes? Wat wordt op het departement van deze Minister gedaan als het een algoritme vindt dat onjuist wordt toegepast of onwenselijke gevolgen heeft? Op welke momenten wordt de Kamer geïnformeerd over het aanvullen van het algoritmeregister door de Minister?

De leden van GroenLinks-PvdA-fractie danken de betrokken ambtenaren voor het werk dat zij voor de Minister doen ter beantwoording van deze vragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van het LNV-Actieprogramma Digitalisering. Deze leden zijn hoopvol over de toekomst van digitalisering in de agrarische sector. Of het nu gaat om verduurzaming, verbetering van de efficiëntie of bijvoorbeeld verhoging van dierenwelzijn: digitale hulpmiddelen bieden kansen voor een sector die wereldwijd voorop blijft lopen door haar kennis en innovatiekracht.

Zo merken de leden van de VVD-fractie op dat een recente digitale ontwikkeling de verplichting om bij import en export van dierlijke mest het realtime Vervoersbewijs dierlijke mest (rVDM) te gebruiken is. Wat zijn tot op heden de ervaringen met dit systeem? Ziet de Minister noodzaak om verbeteringen of aanpassingen door te voeren? Een andere ontwikkeling is de versteviging van cameratoezicht in slachthuizen en daarbij het toekomstig gebruik van nieuwe technologie zoals sensortechnologie en kunstmatige intelligentie. De Minister heeft hiertoe een wetswijziging in voorbereiding. Wat is hier de stand van zaken en wanneer verwacht de Minister dit wetsvoorstel aan te bieden aan de Kamer?

De leden van de VVD-fractie vragen de Minister voorts of hij kan aangeven wat de verwachte looptijd van het Actieprogramma digitalisering is en of hij een inschatting kan maken van de totale kosten die met de uitvoering daarvan gemoeid zijn. Voor de eerste twee jaar van het actieprogramma heeft het kabinet 52,7 miljoen euro beschikbaar gesteld uit het Transitiefonds landelijk gebied en natuur, maar deze leden hebben gelezen dat er in 2023 sprake was van onderuitputting. Wat zijn daarvan de belangrijkste oorzaken?

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het LNV-Actieprogramma Digitalisering. Deze leden hebben hierover geen vragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie

De leden van de BBB-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het LNV-Actieprogramma Digitalisering. Deze leden begrijpen de wenselijkheid van een actieprogramma. Na het lezen van het actieprogramma hebben deze leden enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de BBB-fractie dat de Minister in het eerste hoofdstuk van het actieprogramma een aantal risico's benoemt waarmee digitalisering gepaard gaat. Hij benoemt onder andere als risico het verlies van regie op eigen data voor de agrariër. Deze leden lezen in het vervolg van het actieprogramma hier niets over terug. Een van de hoofddoelen van het actieprogramma (hoofddoel C) is het versterken van cyberweerbaarheid, competenties en vaardigheden. Zelfs daar wordt het belang van het leren omgaan met het beheer en het belang van eigenaarschap over eigen data van agrariërs niet genoemd. Hoe gaat de Minister ervoor zorgen dat het risico op verlies van de regie op eigen data wordt geminimaliseerd? Deelt de Minister de mening dat agrariërs eigenaar zijn van hun eigen data? Hoe gaat de Minister ervoor zorgen dat agrariërs eigenaar blijven van hun eigen data? Is de Minister bereid om de regie op eigen data ook toe te voegen aan bijvoorbeeld, maar niet uitsluitend, hoofddoel C?

De leden van de BBB-fractie willen meer weten over de sturing en monitoring door de Minister op het actieprogramma. Hoe geeft de Minister sturing aan het actieprogramma? Kan de Minister meer duidelijkheid verschaffen over de monitoring van dit actieprogramma? Op welke manier wordt er gemonitord, en geëvalueerd? Wanneer kan de Kamer een eerste evaluatie tegemoet zien komen?

De leden van de BBB-fractie hebben met verbazing kennisgenomen van het feit dat er over het jaar 2023 een enorme onderuitputting heeft plaatsgevonden over de beschikbaar gestelde middelen. Kan de Minister deze onderuitputting nader toelichten? Heeft de Minister een verkeerde inschatting gemaakt? Kan de Minister vertellen wat er met het resterende bedrag gebeurt? Ook willen deze leden graag een inschatting van de Minister op de te verwachte totale kosten van dit actieprogramma. Wil de Minister hierop in gaan?

Tot slot hebben de leden van de BBB-fractie de volgende vraag. Heeft de Minister het actieprogramma voorgelegd aan de Staatssecretaris voor Koninkrijksrelaties en Digitalisering? Zo ja, wat was haar reactie daarop? Zo nee, waarom niet?

II Antwoord / Reactie van de Minister

III Volledige agenda

LNV-Actieprogramma Digitalisering

Kamerstuk 26 643, nr. 1086 – Brief Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, P. Adema, d.d. 26 oktober 2023.

Planning en Voortgang Algoritmeregister LNV

Kamerstuk 26 643, nr. 1115 – Brief Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, P. Adema, d.d. 22 december 2023.